

formation of interactive competence, success workshops, saves time, creates an atmosphere of trust, and promotes the accumulation of intellectual capital.

СУЧАСНІ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ У ФАХОВІЙ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ПЕРЕКЛАДАЧІВ

УДК 378 + 371.134

Ковтун О. В.

У статті досліджується освітній потенціал сучасних інформаційно-комунікаційних технологій у фаховій підготовці майбутніх перекладачів. Наголошено на значних дидактичних можливостях навчальних Інтернет-ресурсів на основі технологій Веб 2.0, які дозволяють учасникам навчального процесу не тільки користуватися готовими ресурсами мережі Інтернет, але й створювати власний Інтернет контент. Розкрито сутність, структуру, призначення і методiku застосування у фаховій підготовці майбутніх перекладачів з метою формування їхньої іншомовної комунікативної компетентності таких форматів навчальних Інтернет-ресурсів, як Хотліст, Мультимедійний Скрепбук, Трежа Хант, Інсайт Рефлектор, Концепт Білдер, Сабджект Семпла і Вебквест. Визначено перелік комунікативних умінь за видами мовленнєвої діяльності (читання, говоріння, письмо, аудіювання), які вдосконалюються в результаті роботи студентів-майбутніх перекладачів із навчальними Інтернет-ресурсами.

Ключові слова: *інформаційно-комунікаційні технології, майбутні перекладачі, фахова підготовка, формат навчального Інтернет-ресурсу, види мовленнєвої діяльності, вплив.*

СОВРЕМЕННЫЕ ИНФОРМАЦИОННО-КОММУНИКАЦИОННЫЕ ТЕХНОЛОГИИ В ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ПОДГОТОВКЕ БУДУЩИХ ПЕРЕВОДЧИКОВ

Е. В. Ковтун

В статье исследуется образовательный потенциал современных информационно-коммуникационных технологий в профессиональной подготовке будущих переводчиков. Акцентируются значительные дидактические возможности учебных Интернет-ресурсов на основе технологий Web 2.0, позволяющие участникам образовательного процесса не только использовать готовые ресурсы сети Интернет, но и создавать собственный Интернет контент. Раскрыта сущность, структура, назначение и методика применения в профессиональной подготовке будущих переводчиков с целью формирования их иноязычной коммуникативной компетентности таких форматов учебных Интернет-ресурсов, как Хотлист, Мультимедийный Скрепбук, Трежа Хант, Инсайт Рефлектор, Концепт Билдер, Сабджект Семпла и Вебквест. Определен перечень коммуникативных умений по видам речевой деятельности (чтение, говорение, письмо, аудирование), которые совершенствуются в результате работы студентов-будущих переводчиков с учебными Интернет-ресурсами.

Ключевые слова: информационно-коммуникационные технологии, будущие переводчики, профессиональная подготовка, формат учебного Интернет-ресурса, виды речевой деятельности, умения.

MODERN INFORMATION AND COMMUNICATION TECHNOLOGIES IN THE TRAINING OF FUTURE TRANSLATORS

O.V. Kovtun

The article investigates educational potential of modern information and communication technologies in the training of future translators. Significant didactic educational opportunities of Internet resources based on technology Web 2.0 are stressed. These technologies provide the participants of the educational process with the ability to use resources of the Internet, as well as create their own Internet content. Seven formats of educational Internet resources are analyzed. Holist is viewed as a list of Internet sites students may look through in search of information. The list of communicative skills pertaining to types of speech activity (reading, speaking, writing, listening), which get improved as a result of future translators cooperation with the above-mentioned formats of educational Internet-resources is determined.

Keywords: *information and communication technologies, future translators, professional training, formats of educational Internet-resources, types of speech activity, skills.*

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науково-методичними завданнями. Фахова підготовка перекладача нерозривно пов'язана з процесом формування його мовної, текстотвірної, комунікативної, технічної компетентностей. Умови підготовки майбутніх перекладачів свідчать про недостатність застосування в навчальному процесі навчальних матеріалів на паперових носіях, без залучення додаткових засобів і розробки більш різноманітних і методично доцільних методів і форм роботи. Сучасний стан розвитку інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) дозволяє підвищити ефективність фахової підготовки майбутніх перекладачів за рахунок розробки і впровадження інноваційних технологій і методик навчання. Значним дидактичним потенціалом володіють навчальні Интернет-ресурси на основі технологій Веб 2.0. Інформаційно-комунікаційні технології покоління Веб 2.0 надають широкі можливості в навчанні іноземних мов, оскільки дозволяють учасникам навчального процесу не тільки користуватися готовими ресурсами мережі Интернет, але й стати творцями власного Интернет контенту.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Змінам у процесі освіти у зв'язку з інформатизацією суспільства присвячені роботи В. Беспалька, Б. Гершунського, О. Кучерук, І. Роберт, О. Тихомирова, А. Хуторського та ін. дослідженнях, присвячених комп'ютерній лінгводидактиці (Є. Полат, Т. Балікін, Г. Воробйов, А. Драгунова, Н. Муравйова та ін.) особливе місце займає проблема використання Интернет-технологій в цілому та технологій Веб 2.0 зокрема у вивченні іноземних мов. Тим не менше, процес фахової підготовки майбутніх перекладачів у вищому навчальному закладі свідчить, що застосування зазначених технологій є швидше винятком, ані ж правилом.

Мета статті – розкрити технології використання технологій Веб 2.0 у фаховій підготовці майбутніх перекладачів з метою формування їхньої іншомовної комунікативної компетентності.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Сучасне освітнє середовище неможливе без використання в ньому комп'ютерів, Інтернету та технологій Веб 2.0. Основні можливості комп'ютера у процесі викладання іноземної мови можна узагальнити за такими напрямками: комунікативними (можливість прийому та видачі інформації в найрізноманітніших формах); інформаційно-комбінаторними (можливість запам'ятовувати, зберігати, структурувати і сортувати великі обсяги інформації, швидко знаходити потрібні дані); обчислювальними (швидке і точне перетворення будь-яких видів інформації, напр., числової, текстової, графічної, анімаційної і т. ін.); графічними (представлення результатів своєї роботи у відповідній формі); моделюючими (побудова моделей, у тому числі й динамічних, реальних, об'єктів і явищ). Інтернет, у свою чергу, є одним із найбільш доступних і найбільш смілих джерел інформації. Всесвітня мережа – це вихід у світовий простір, можливість отримання інформації з провідних наукових та освітніх центрів, віртуальних бібліотек і музеїв, газет і журналів, а також можливість спілкування з носіями мови, що вивчається. Інтернет є потужним інструментом в освіті, важливим засобом активізації студентів та організації їхньої самостійної роботи. Технології покоління Веб 2.0 охоплюють підкасти, блоги, вікі, соціальні мережі та інші форми організації та передачі інформації. У технологіях Веб 2.0 визначальним чинником є людина, її соціальні комунікації та особисті переваги. Таким чином, на відміну від Інтернету першого покоління, який являв собою середовище для отримання інформації, технології Веб 2.0 стають посередниками між користувачами в процесі їхньої соціальної взаємодії.

Технології Веб 2.0, як зазначає А. Драгунова, відкривають перед освітньою практикою широкі можливості: застосування вільних електронних ресурсів, які можуть бути використані у навчальних цілях; забезпечують самостійне створення мережевого контенту; міжособистісну взаємодію суб'єктів освітнього процесу [1, с. 6].

Інтернет пропонує безмежну кількість швидкоплинної інформації, яка не завжди носить освітній характер, тому на сучасному етапі використання Інтернет-технологій у процесі фахової підготовки майбутніх перекладачів виникає необхідність розробки нових методик навчання іноземної мови на основі навчальних Інтернет-ресурсів, спрямованих на всебічне формування складових іншомовної комунікативної компетентності. Під навчальними Інтернет-ресурсами, услід за П. Сисовим, розуміємо «текстові, аудіо- та візуальні матеріали різної тематики, спрямовані на формування іншомовної комунікативної компетентності і розвиток комунікативно-когнітивних умінь студентів здійснювати пошук, відбір, класифікацію, аналіз і узагальнення інформації» [2, с. 42].

Розробка навчальних Інтернет-ресурсів дозволяє по-новому подивитися на освітні ресурси мережі Інтернет і сприймати їх не як додаткові (хоча такими вони можуть бути), а як аналогові чи альтернативні. На разі існує сім форматів навчальних Інтернет-ресурсів: Хотліст, Мультимедійний Скрепбук, Трежа Хант, Інсайт Рефлектор, Консепт Білдер, Сабджект Семпла і Вебквест. Кожен ресурс має свою структуру. Створення конкретного формату залежить від цілей, які ставить перед собою викладач.

Хотліст (Hotlist, «Список посилань») і Мультимедійний Скрєпбук (Multimedia Scrapbook, «Мультимедійна колекція») з погляду застосування в навчальному процесі можуть бути об'єднані в один формат, оскільки у своїй основі мають згрупований список сайтів з інформацією різного формату. У цілому під терміном Хотліст розуміємо згрупований список ресурсів текстового і мультимедійного характеру. Формат Хотліст доцільно використовувати в тих випадках, коли навчальна мета передбачає розвиток когнітивних умінь, оскільки цей формат вирізняється найбільшою самостійністю з боку студентів, які індивідуально опрацюють запропонований матеріал. Особливістю формату є його незакінчений характер, тобто студенти можуть продовжити список ресурсів із досліджуваної теми, проводячи самостійний пошук інформації, відкриваючи для себе нові аспекти досліджуваної теми, визначаючи дискусійні питання. Форма роботи з форматом Хотліст може бути індивідуальною (продовжити Хотліст викладача або скласти свій з іншого аспекту проблеми), груповою / парною (скласти Хотліст у групі або порівняти свій Хотліст з іншими). Доцільно обирати цей формат у випадку, якщо: студенти вперше працюють із навчальними Інтернет-ресурсами; суворо обмежений час на вивчення теми; необхідно скоротити етап пошуку та відбору інформації; існує необхідність кількісного та якісного доповнення (розширення) навчального матеріалу, представленого в підручнику.

Трежа Хант (Treasure Hunt, «Пошук скарбів») – анотований список посилань, який має набір проблемних питань за змістом ресурсів і фінальне питання проблемного характеру. Головне завдання формату Трежа Хант – навчити студентів знаходити інформацію самостійно, а не отримувати її в готовому вигляді, як прийнято в традиційному навчанні. Зазначений формат повинен бути розроблений таким чином, щоб у результаті поетапного виконання завдань студент здобував набір базових знань із досліджуваної теми, використовуючи ресурси мережі Інтернет. Варто відзначити, що вміння отримувати фактичні знання належать до найпростіших в ієрархії розумових дій, що є особливістю Трежа Хант. Однак правильно складений Трежа Хант через питання фактичного характеру підводить студентів до фінального питання, яке повинне носити не тільки узагальнюючий, а насамперед проблемний характер. Цей формат доцільно використовувати на початку вивчення нової теми. Він існує у двох варіантах: 1. Перелік питань, на які студенти самостійно шукають відповіді. 2. Перелік питань до конкретних джерел, які запропоновані студентам. Формат Трежа Хант викладач обирає в разі, якщо: студенти повинні отримати тільки фактичні знання з досліджуваної проблеми; розвиток критичного мислення не є самоцільлю; Інтернет-ресурси є більш актуальними, інформаційними або доступними, ніж традиційні джерела.

Сабжект Сампла (Subject Sampler, «Колекція прикладів») – анотований список посилань, питання, що засновані на змісті сайтів і вимагають вираження свого ставлення до проблеми. Формат має особистісно зорієнтований характер. Цей формат має за мету вивчення теми через особистісне сприйняття. Подання фактичної інформації не є головною метою. Сабжект Семпла призначений для розвитку таких когнітивних умінь, як уміння порівнювати та інтерпретувати. Зазначений формат викладач обирає, якщо: необхідно залучити емоції студентів; потрібно мотивувати студентів на подальше вивчення теми; вивчення теми обмежене стислими термінами або наявністю невеликої кількості матеріалів.

Інсайт Рефлектор (Insight Reflector, «Відбивач сутності») – список посилань, питання на особисте сприйняття, що вимагають письмової фіксації і подальшого написання твору-міркування. Формат Інсайт Рефлектор залучається для

ефективної роботи над темами, які не можуть розглядатися тільки з однієї позиції. Він виступає ефективним засобом формування когнітивних умінь. Провідним видом мовленнєвої діяльності у цьому форматі є писемне мовлення. Результатом роботи студентів є твір-роздум, заснований на отриманих знаннях, власних емоціях і досвіді. У відборі Інтернет-матеріалів головним критерієм стає нетрадиційність у трактуванні проблеми або опис відомого факту з іншої точки зору. Формат Інсайт Рефлектор викладач обирає у разі, якщо: головна мета заняття – формування умінь критичного мислення; дослідження проблеми з нестандартної точки зору; актуалізація емоцій студентів щодо досліджуваної проблеми.

Концепт Білдер (Concept Builder, «Конструктор ідей») – список ресурсів, питання аналітичного характеру на виявлення концептів теми і фінальне проблемне питання. Цей формат базується на індуктивному підході, коли студентам пропонується широкий спектр прикладів будь-якого поняття (явища), а їм, у свою чергу, необхідно визначити поняття (явище). На початковому етапі роботи із запропонованим форматом викладач може направляти студентів, задаючи уточнювальні питання, які розкриють специфічні риси явища (поняття). Формат Концепт Білдер обирають, якщо: пояснення поняття (явища) носить абстрактний характер; існує велика кількість прикладів у мережі Інтернет; легко виділяються і сприймаються найбільш важливі якісні ознаки поняття (явища); існує необхідність залучити студентів у подальше вивчення теми.

Вебквест (WebQuest) – список посилань, питання з кожному розділу, аргументація власної думки і загальне питання дискусійного характеру. Передбачає групову роботу. Вебквест – найскладніший із зазначених навчальних Інтернет-ресурсів. За своєю структурою він належить до електронних проєктів. Розрізняють два типи Вебквестов: для короткотривалої (мета – поглиблення знань та їх інтеграція, розраховані на одне-три заняття) і довготривалої роботи (мета – поглиблення і перетворення знань студентів упродовж тривалого часу, напр., семестр чи навчальний рік). Особливістю освітніх Вебквестів є те, що частина або вся інформація для самостійної або групової роботи студентів з ними розміщена на різних веб-сайтах.

Поняття «веб-квест» як освітню технологію ввели американські вчені Берні Додж (Bernie Dodge) і Том Марч (Tom March) з Державного університету Сан-Дієго. Вони описують веб-квест як метод навчання, який «використовує посилання на важливі ресурси в Інтернеті і ставить справжні завдання, щоб мотивувати студентів досліджувати важливі для них питання, розвивати індивідуальний досвід і брати участь у підсумковій груповій презентації, що передбачає трансформацію нової для студентів інформації і переведення її у більш глибоке розуміння. Кращі веб-квести надихають студентів побачити багаті смисли у досліджуваних темах, сприяють справжньому вкладу в навчання і змушують думати про свої власні метакогнітивні процеси» [3].

Кожен Вебквест містить такі елементи.

Вступ, у якому чітко описані головні ролі учасників або сценарій квесту, попередній план роботи, огляд усього квесту.

Центральне завдання, яке повинне бути зрозумілим, цікавим і здійсненим. Чітко визначений підсумковий результат самостійної роботи (наприклад, задана серія питань, на які потрібно знайти відповіді, прописана проблема, яку потрібно вирішити, визначена позиція, яка повинна бути захищена, і вказана інша діяльність, яка спрямована на переробку і представлення результатів, виходячи із зібраної інформації).

Список інформаційних ресурсів, необхідних для виконання завдання. Цей список повинен бути анотованим.

Опис процедури роботи, яку необхідно виконати кожному учаснику квесту при самостійному виконанні завдання (етапи).

Опис критеріїв та параметрів оцінки Вебквеста. Критерії оцінки залежать від типу навчальних завдань, які вирішуються у Вебквесті.

Керівництво з діяльності (як організувати і подати дібрану інформацію) може бути представлене у вигляді напрямних питань, які організують навчальну роботу (напр., пов'язаних із визначенням часових меж, загальною концепцією, рекомендаціями щодо використання електронних джерел, представленням «заготовок» веб-сторінок та ін.).

Висновок, де підсумовується досвід, який буде отриманий учасниками під час самостійної роботи над Вебквестом.

Технологія Вебквест може застосовуватися до різної тематики, передбачає різноманітні проблемні завдання, у результаті виконання яких відбувається розвиток усного та писемного мовлення, тому презентація результатів може бути представлена в різних формах: усний виступ, комп'ютерна презентація, есе, веб-сторінка.

Система навчальних Інтернет-ресурсів спрямована на розвиток іншомовної комунікативної компетенції студентів за видами мовленнєвої діяльності. Нижче наведені систематизовані комунікативно-мовленнєві вміння, розвиток яких можливий при використанні системи навчальних Інтернет-ресурсів.

Читання: виділяти необхідні факти; відокремлювати основну інформацію від другорядної; визначати часовий і причинно-наслідковий зв'язок; прогнозувати розвиток подій або результати; узагальнювати описувані події; оцінювати важливість / новизну / достовірність інформації.

Говоріння: брати участь у бесіді; запитувати інформацію й обмінюватися інформацією; висловлювати свою точку зору; уточнювати, перепитувати отриману інформацію; брати ініціативу в розмові на себе; детально / коротко викладати прочитане або почуте; давати обґрунтовану характеристику фактам і подіям; представляти соціокультурний портрет своєї країни і країни, мова якої вивчається.

Письмо: описувати факти / явища; повідомляти / запитувати інформацію; висловлювати власну думку; коротко / розгорнуто передавати зміст; фіксувати необхідну інформацію; складати тези / есе / реферати; складати виступи й офіційні доповіді; узагальнювати і систематизувати отриману інформацію з різних джерел.

Аудіювання: визначати тему почутого; виділяти факти / аргументи відповідно до поставлених питань / проблем; узагальнювати інформацію, що міститься в тексті; визначати своє ставлення до почутого.

Послідовність і поєднання кожної технології залежить від конкретної дидактичної задачі. Методика роботи з навчальними Інтернет-ресурсами залежить від етапу і виду мовленнєвої діяльності. Наприклад, можна почати з формування ставлення до проблеми за допомогою Сабджект Семплу. Потім надати студентам фактичну інформацію з допомогою Трежа Хант. І, нарешті, долучити студентів у довгостроковий проект за допомогою Вебквесту. В іншому випадку можна почати з проекту Вебквест, який відразу познайомить студентів із різними аспектами проблеми. В такому разі студенти з самого початку отримують повне уявлення про проблему і усвідомлюють важливість її вивчення.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Використання навчальних Інтернет-ресурсів на основі технологій Веб 2.0 у фаховій підготовці

студентів-майбутніх перекладачів забезпечує формування в них високого рівня іншомовної комунікативної компетентності, інформаційної культури, критичного мислення, креативних умінь. У навчальному процесі досягається реалізація основних вимог нової освітньої парадигми, у якій студент є суб'єктом освітнього процесу; особистісні знання здобуваються, вибудовуються на основі різномірної, різнопланової інформації; набувається здатність глибоко проникати в зміст прочитаного, працювати з інформацією, здійснювати її класифікацію; студенти вчаться набувати знання в діяльності. Перспективи подальшого дослідження можуть бути пов'язані з розширенням діапазону навчальних Інтернет-ресурсів на основі технологій веб 2.0 у фаховій підготовці майбутніх перекладачів.

Література

1. Драгунова А.А. Формирование иноязычной коммуникативной компетенции у студентов факультета иностранных языков через использование учебных Интернет-ресурсов на основе технологий Веб 2.0 : дисс. ... канд. пед. наук : 13.00.02 / А.А. Драгунова. – Ярославль, 2014. – 331 с.
2. Сысоев, П.В., Евстигнеев, М.Н. Методика обучения иностранному языку с использованием новых информационно- коммуникационных Интернет - технологий [Текст] / П.В. Сысоев, М.Н. Евстигнеев. – М., 2010. – 27 с.
3. March T. The Learning Power of Web Quests / Tom March // Educational Leadership. – December 2003/January 2004. – Volume 61. – Number 4 : New Needs, New Curriculum. – P. 42-47.

MODERN INFORMATION AND COMMUNICATION TECHNOLOGIES IN THE TRAINING OF FUTURE TRANSLATORS

O. V. Kovtun

Abstract. *The paper investigates educational potential of modern information and communication technologies in the training of future translators. Significant didactic educational opportunities of Internet resources based on technology Web 2.0 are stressed. These technologies provide the participants of the educational process with the ability to use resources of the Internet, as well as create their own Internet content. Seven formats of educational Internet resources are analyzed. Hotlist is viewed as a list of Internet sites students may look through in search of information. With the help of Multimedia Scrapbook students explore collections of multimedia links (photographs, maps, stories, facts, quotations, sound clips, videos), decide which resources they prefer, and create something new. Treasure Hunt is similar to a hotlist; but includes questions based on content from the sites. Insight Reflector is a list of sites, a list of questions for personal reflecting. They require written fixation and subsequent writing an essay. The format is used for studying topics which require a multi-angle approach. Concept Builder consists of a list of sites, questions of analytical character aimed at thematic concepts and a final problem question. In Subject Sampler format learners explore collections of multimedia links, including questions based on content from the sites; their personal feelings and reactions are engaged. WebQuest format uses the sites students select as the starting point for a complex activity that involves multiple perspectives, possible group collaboration, and a final project of their choosing. The structure, objectives and techniques of application of these formats in the professional training of future translators aimed at forming their foreign language communicative competence are*

outlined. The list of communicative skills pertaining to types of speech activity (reading, speaking, writing, listening), which get improved as a result of future translators cooperation with the above-mentioned formats of educational Internet-resources is determined.

Keywords: *information and communication technologies, future translators, professional training, formats of educational Internet-resources, types of speech activity, skills.*

ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ ПРОФЕСІЙНОГО ВИГОРАННЯ СПІВРОБІТНИКІВ ЦЕНТРІВ РЕАБІЛІТАЦІЇ ОСІБ З ВАДАМИ ПСИХОФІЗИЧНОГО РОЗВИТКУ

УДК: 37. 013. 42+364-57+159. 922. 5

Боксгорн В.В.

У статті розглянуті теоретичні основи поняття професійного вигорання, чинники та симптоми цього синдрому, профілактичні та корекційні заходи.

Ключові слова: *професійне вигорання, емоційне вигорання, індивідуальна профілактика, зовнішні та внутрішні чинники, симптоми.*

ТЕОРЕТИЧЕСКИЙ АНАЛИЗ ПРОФЕССИОНАЛЬНОГО ВЫГОРАНИЯ СОТРУДНИКОВ ЦЕНТРОВ РЕАБИЛИТАЦИИ ЛИЦ С НЕДОСТАТКАМИ ПСИХОФИЗИЧЕСКОГО РАЗВИТИЯ

В статье рассмотрены теоретические основы понятия профессионального выгорания, факторы и симптомы этого синдрома, профилактические и коррекционные мероприятия.

Ключевые слова: *профессиональное выгорание, эмоциональное выгорание, индивидуальная профилактика, внешние и внутренние факторы, симптомы.*

THE ORETICAL ANALYSIS OF PROFESSIONALEX HAUSTION OF WORKER SOF REHABILITATION CENTERS FOR PEOPLE WITH MENTAL AND PHYSICAL DISORDERS

Boksgorn Vita Vasiliena

The article deals with the theoretical basis of the concept of professionalex haustion, the factors and symptoms of this syndrome, preventive and corrective measures.

Keywords: *professionalex haustion, emotionalex haustion, individual precautions, internal and external factors, symptoms.*

Загальна постановка проблеми. Специфіка роботи людей даної професії відрізняється тим, що в них присутня велика кількість ситуацій з високою емоційною насиченістю і когнітивною складністю міжособистісного спілкування, і це вимагає від спеціалістів центрів реабілітації дітей з вадами психофізичного розвитку значного внеску до встановлення довірливих відносин і уміння управляти емоційною напруженістю ділового спілкування його високою соціальною важністю, а також з високим рівнем професійної компетентності та стійкості до стресів, негативних факторів при роботі з дітьми із обмеженими можливостями.